

KYLMÄKOSKI (ja Toijala).

UUDET KOHTEET, SEKÄ VANHAT KOHTEET JOSTA ON UUTTA TIETOA.

KYLMÄKOSKI [1] Hautaa Koivula

kivikautinen asuinpaikka vasarak.

Pk: 0, X: 0, Y: 0, +- 0 m

Tuskin asuinpaikka? Kävelin läpi harjun ilman tulosta, samoin lähialueen mäkiä. Tuskin havaittava harju tasaisella peltoaukealla. Tällä kohden aivan huomaamaton, osin pois kaivettu. Kulkureitti! Asuinpaikaksi vaikean tuntuinen, ei liene ollut veden ääressä sitten ancyclusjärven maksimin (tai ehkäpä ei Yoldian alun jälkeen).

KYLMÄKOSKI [2] Vuolle Kärävä

rautakautinen rökkiöitä

Pk: 0, X: 0, Y: 0, +- 0 m

Kävelin läpi Jalannin pohjoisrannat. Tällä paikalla en havainnut pelloilla, enkä metsissä mitään. Osa pelloista kynnetty, osa oljilla ja heinällä. Paikka käännetty jo 1943 inventoinnissa. Rakennettua aluetta.

KYLMÄKOSKI [3] Sontula Kailanmäki

historiallinen uhrilähde I

Pk: 0, X: 0, Y: 0, +- 0 m

Valokuvia. Karttaliite. Koordinaatit entiset. Uhrilähteen näytti Taisto Kauranen, Sontula, p.03-5436944. Lähde aivan sorakuopan reunalla, ympäristö puoliksi pilattu, ja loppuosakin on ryteikköistä pusikkoa pellon ja soraikon välillä. Siinä ja siinä, että 2 m lähteessä on kajoamatta. Lähde pulppuaa ison kiven alta, josta uoma pelloille. Lähteessä on kiveystä.

N. 10 m päässä, lähellä pellon reunaa on ollut syvennys, johon lähteestä pulpunnut vesi on kerääntynyt. Sittemmin tämä on kaivettu ja ruopattu. Ruoppauskasa on vieressä. Lännessä n. 30 m päässä on toinen veden täyttämä kaivanto, lähellä pumppuhuonetta. Alue on ronttoinen ja sotkuinen. Lähde on kyllä mainio. Alue pitäisi hoitaa ja siistiä. Ruopattu lähdeuomapainanne olisi entistettävä ja ruoppausjätekanava seulottava.

Kauranen kertoi lähteestä haetun hänen lapsuudessaan "sammasetä" lapsien suun puhdistukseen. Sittemmin hän on sieltä hakenut herkullista juomasetä.

KYLMÄKOSKI [4] Alpila Eskolanvuori

prekambrikallio ja luonnonmuodostuma I ancyclusranta

Pk: 0, X: 0, Y: 0, +- 0 m

Valokuvia. Karttaliite. Koordin. entiset. Paikka on merkitty linnavuoreksi. Ielestäni kyseinen mäki EI ole linnavuori. Valleina on erheellisesti pidetty n. 110 m korkeudella kallion loivia sivuja kiertävää suurilohkareista kivivyötä. Kys. kivikko on aivan tarkalleen Ancyclus maksimin (Ancyclus transgression) korkeudella ja kyseessä onkin mitä ilmeisimmin ancyclusrantamuodos-uma. Vastaavia kivivyöitä on alueella monien mäkien rinteissä samalla korkeustasolla. Myös vastapäisellä (etelässä) mäellä on samankaltainen kivivyö! En havainnut alueella mitään esihistoriaan viittaavaa. Mielestäni paikan voisi poistaa muinaisjäänösluetteloista. PS. Muurinperustana pidetty ancycluskivikko on tosi suurilohkareista louhikkoa, kysisen kaltainen

lohkarikko olisi muutenkin ihmisen aikaansaannoksena mieletön ajatus.

KYLMÄKOSKI [5] Vuolle Riipanniemi

esihistoriallisia kiviröykkiöitä II

Pk: 0, X: 0, Y: 0, +- 0 m

Valokuvia. Karttaliite. Koordinaatit entiset, ei merkittävää uutta tietoa. Mäen metsä on korkean heinän peittämä, joten matalia raunioita on todella vaikea havaita. Katsoin paikan yhdessä Riipan omistajien kanssa. Paikansin neljä rauniota mäen itäpuoliskosta. Saatavat olla hautaraunioita(?). Tai sitten eivät. Alueen länsipuoliskossa on kuoppia, joista ainakin osa on "lanttukellareita", joista Riipan vanhaisäntä kertoi paikalla olleena. Osa saattaa olla pyyntikuoppajäänteitä? (miten todentaa asia?). Tein alueelle kymmenkunta koekuoppa ilman mainittavia havaintoja. HkM.

Paikka pitäisi kartoittaa ja rauniot raivata esiin! Jolloin raunioiden ja kuoppien asemakaavasta voisi ehkä päätellä jotain lisäarvoa antavaa. Omistajat olivat kiinnostuneita ja suosiollisia.

KYLMÄKOSKI [6] Sontula Koulunpelto

kivkautinen asuinpaikka II

Pk: 2144 08, X: 6783 61, Y: 2488 58, Z: 88-88

Valokuvia. Karttaliite. Kvartsikaavin, iskoksia suppealta alalta pellostä. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 5.4 km E

Paikka on Sontulan koulun pohjoispuolisella pellolla, sähkölinjan alla ja liepeillä.

Poimin kyntämättömästä kesantopellosta suppealta alalta (n. 20 x 10 m) kvartseja. Kävin paikalla vielä uudestaan kun pelto oli kynnetty. Pikaisen iltahämärissä tehdyn katsastuksen aikana havaitsin siellä vielä yhden kvartsin, jota en ottanut talteen.

Pellon alalossassa oli rautakuonaa, josta otin yhden näytteeksi mukaan.

Tarkastin perusteellisesti alueen pellot ym.

KYLMÄKOSKI [7] Vuoltee Tarpianjoki W

kivkautinen asuinpaikka II

Pk: 2144 08, X: 6786 03, Y: 2485 78, Z: 88-90

Valokuvia. Karttaliite. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 3.6 km NE, Tarpian joen rantatöyräällä, pellossa joen itäpuolella.

pari kvartsiesinettä pellostä ja yksi kvartsi koord.pisteestä 70 m etelään. Kyntämätön olkipelto.

Tarkastin alueen laajalti ja perusteellisesti. Kymmeniä koekuoppia Tarpianjokivarren metsiin.

KYLMÄKOSKI [8] Kurisjärvi Hevossaari W

kivkautinen asuinpaikka II

Pk: 2114 11, X: 6781 24, Y: 2492 58, Z: 83-83

Valokuvia. Karttaliite. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 9.7 km E, Kurisjärven peltoauken pohjoispuolell harjanteen etelärinteellä, pienessä peltoniemekkeessä.

Kvartseja pellostä. Muinainen niemeke. Olkipelto. Yksi kvartsi alueen W-osasta polun suusta. Kurisjärven pellot katsottu eli kävelty tarkoin läpi.

KYLMÄKOSKI [9] Kurisjärvi Siniänmäki

kivkautinen asuinpaikka II

Pk: 2114 11, X: 6781 22, Y: 2492 14, Z: 83-84

Valokuvia. Karttaliite. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 9.5 km E.

Kvartseja pellostaa n. 60 m matkalta etelärinteiden alla, vanhan ladon lounaispuolella, juuri ennen tasaista alavaa peltoa.

KYLMÄKOSKI [10] Kylmäksöki Sitonkärki W

kivkautinen asuinpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6783 44, Y: 2484 72, +- 0 m

Valokuvia. Karttaliite. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 1.5 km E, Favenin rapistuneen huvilan itäpuolella harjun päällä, Jalannin rannassa, Tarpianjoen niskassa.

Ehjä ja kajoamaton paikka. Harjanne järven rannassa, mäntyä ja katajaa. Hevoslaidun.

Asuinpaikka harjanteen tasaisella laella koko sen alalta n. 10 x 50 m. Sorainen

hiekkakumpu. Kokeuopista kvartseja ja yksi jaspiskos. Yhdessä kuopassa pientä palaneen luun murua.

KYLMÄKOSKI [11] Kurisjärvi Järvensuo S

kivkautinen asuinpaikka ? II

Pk: 2114 11, X: 6780 53, Y: 2492 02, Z: 83-83

Valokuvia. Karttaliite. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 9.5 km E

Pari kvartseja peltoniemekkeestä. Epämääräinen, mahdollisesti tuhoutunut paikka. Tämän niemekkeen länsipuolella on iso painauma, joka on jääne sota-aikana rakennetusta isosta perunakellarista. Kellari on purettu kymmenkunta vuotta sitten, eikä siitä ole nyt painauma lukuunottamatta havaittavissa mitään merkkejä! Mielenkiintoisen huomiona voidaan siis todeta, että näinkin nuoresta ja suuresta rakennelmasta ei pintapoiminnassa saa arkeologi minkäänlaista vihjettä! On mahdollista, että suurkellari, joka on ollut peltoniemekkeessä, on tuhonnut mahdollisen asuinpaikan.

Havainnot olkipellosta. Pohjoisrinteen alaosa, suopellon laita.

KYLMÄKOSKI [12] Vuolle Ämmänkallio

kivikautinen hajalöytöpaikka II epämääräinen

Pk: 2114 08, X: 6785 35, Y: 2486 56, Z: 88-90

Yksi epäm. kvartsi kokeuopasta mäen päältä tasanteelta. hiekkamaasta. 5 kuoppaa kaikkiaan.

Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 3.8 km E, peltoaukena keskellä metsäinen kallionyppylä.

Kalliopohjainen hiekkamorenimäki (aivan laki =HkM, muutoin SiM --> Si-Sa). Korkeus sopiva kumpu. Systemaattinen tutkimus vahvistukseksi olis paikallaan ehkä!

KYLMÄKOSKI [13] Sontula Kurasen pelto

ajottamaton hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6783 90, Y: 2488 88, Z: 90

Olkipellosta hioimen katkelma. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 5.7 km E, Sontulantien

eteläpuolella, Jalannin koillispuolella, Ks. kartta.

Pellossa oli myös savipiipun osia. Osin "käsitelty" pelto. Hyvin kuiva.

KYLMÄKOSKI [14] Sontula Kantterinmäen kynnys

ajoittamaton hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 11, X: 6781 72, Y: 2490 17, Z: 85

Yksi epämääräinen kvartsi (ydin tai makrokaavin) pellostä. Aivan Muinais-Jalanti-Kurisärvi uoman kynnyksen ääreltä. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 7.2 km E, radan itäpuolella, mäkien välisessä laakson itäosassa, etelärinteellä.

Myllääntynyt alue. Vieressä vanha talon raunio. Katsoin alueen laajalti ja tarkasti. Mahd. tuhoutunut asuinpaikka. Topografisesti oiva paikka. Lisätutkimus ehkä tarpeen. Peltoa. Sa.

KYLMÄKOSKI [15] Kuhavuori Soininmäki 1

kivikautinen asuinpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6782 12, Y: 2487 17, Z: 88-90

Pellostä pari kvartsia samalta kohtaa mistä löydetty. Hm 1310:10 kourutaltoa. Paikalle aiotaan rakentaa tieoikaisu. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 4.2 km E

Vieressä kohde 16. Tarkastin pellot tarkoin ja nuuskin likeiset metsät, ilman enempää tulosta! Häm:13101, kourutaltoa. Sa. Ki.

KYLMÄKOSKI [16] Kuhavuori Soininmäki 2

kivikautinen hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6782 10, Y: 2487 33, Z: 91-94

HM 1197:7 kiviesine pellostä. Vieressä kohde 15!. Tästä tieoikaisu!. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 4.4 km E, tien laidalla, rinne.

Häm:1197, kiviesine.

KYLMÄKOSKI [17] Kuhavuori Soininmäki 3

rautakautinen hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6782 55, Y: 2487 40, +- 0 m

Pronssisolki. Paikan näytti hra Lapinleimu (ks [18]). Tarkastin alueen laajalti pelloista ja koekuopin. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 4.3 km E, Jalannin etelärannalla.

Peltoa, Sa, kallionyppylä vieressä (ks. karttaliite).

Km:20427, rengassolki.

KYLMÄKOSKI [18] Kuhavuori Kuhavuori

ajoittamaton linnavuori II tai III (epämääräinen, vaatii lisätutkimuksia ja harkintaa)

Pk: 2114 08, X: 6782 55, Y: 2487 85,

Keskipiste josta +-150 m. Mahdollinen linnavuori tai muu varustus. Paikka sijaitsee

Kylmäkosken kirkosta 4.8 km E, Jalannin etelärannalla.

"Kivaidasta" ilmoitti Kuhavuoren isäntä Markku Lapinleimu, p. 03-5437204.

Vuoren loivassa itäpäässä on kivivarustuksen tms. jääne, joka kulkee järvestä vuoren

eteläpuolella olevan kaivannon päähän. Kaivanto, "raviini", vuoren eteläpuolella vaikuttaa keinotekoiselta eli vallihaudalta. Paikalla on ehkä ollut puro ja raviini, jota on sitten syvennetty ja levennetty. Tämä kaivanto vaatii lisätutkimuksia ja lausuntoja. Aivan varma en siitä ole, mutta kovin on epäilyttävä luonnon muodostumaksi.

Myös kiviainan jämä osuu yhteen tämän "vallihaudan" kanssa.

Kuhavuoren tilan pihapiiristä (SE) lähtee samanlainen aidantynkä, joka kulkee Soininmäen poikki Soininlahteen. Tämä ei ole raja-aita ja järjetön se olisi karja-aidaksikin. Se saattaa olla esim. paauluvarustuksen perusta, ns. esivarustus, joka kiertää taktisesti oikein päälinnan ulkopuolella. Asiaa lienee tutkittava tarkemmin ennen kuin sen varustukseksi tuomitsee.

Linnavuorioletus vaatii lisätutkimuksia, ennen kuin sen kanoniso!

Kuhavuori on nyt luonnonsuojelualue, enkä tehnyt sinne koekuoppia. Alueen pelloista en mitään havainnut, en liioin sinne tänne liepeille tehdyissä koekuopissa.

Alueen maaperä on lihava ac-savi (liisterimäinen) joka kuivana pellossa betonimainen halkeileva ja metsässä (suuri) muruinen, ei maannosta ym. säilövä, joten kulttuurikerroksia tms. ei luonnollisestikaan ole mahdollista havaita, koska sellainen ei säily (eikä luu), ellei se itse muuta maaperän ominaisuuksia radikaalisti. Kuivaominaisuuksista johtuen luontaiset pintahiilet voivat valua hyvinkin syvälle, joten hiilenmurujen esiintyminen ei mitään todista. Edellä sanottu koskee käytännössä lähes koko Kylmäkosken aluetta ja on osaselityksenä siihen, että kovin vähän löytyi kohteita lähes 200 koekuopasta huolimatta. Fosforianalyysi voisi toimia.

KYLMÄKOSKI [19] Kurisjärvi Karlund

ajoittamaton kuoppia ja kasoja II

Pk: 2114 11, X: 6780 04, Y: 2491 65, +- 0 m

Koord. keskipiste josta +-150 m. Kuoppia ja rakennusten (?). perustuksia, kivikasoja. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 9.1 km E, Kurisjärven eteläpuolella olevan Mikkolanmäen NW-W rinteellä.

Paikan ilmoitti Karlundin isäntä hra Juha Laukkanen, p. 03-5437289.

Mikkolanmäen pohjois- ja itärinteillä on useita kuoppia, joiden tarkoitus on epäselvä. Karlundin talon kaakkoispuolella, mäen rinteessä komeaan ancyclusrantakivikkoon on koverrettu jokin kellari tms. (3x2m), jota ympäröi kivivalli ja pohjoissivulla on oven paikka.

Mäen alarinteessä talon luoteispuolella on polun varressa vanha kivetty kaivo. Ylempänä mäen luoteisrinteessä, polun varsilla on erikokoisia kuoppia. Mitä lienevät? Eivät ainakaan hiilihautoja, se selvisi niihin tehdyistä koepistoista. Ks. erillinen karttaluonnos. Joissain kuopissa reunalla matala valli, jotkut taas kivikkoisemmassa maassa. Kuopat 2-3 m halk. ja syv. vaihteli 50-100 cm.

Oletus: nauris-lanttu hautoja tai kellareita. Pyyntikuoppia?

Mäen länsirinteessä lähellä puroa on mahd. rakennuksen perusta, kivijalka 3 x 5 m, lähellä on kuoppia ja kivikasoja. Koekuopista ei tullut mitään lisävalaistusta. Maaperä on hienoaineksista hiekkamoreenia (HkM->SiM, +Lo&Ki).

KYLMÄKOSKI [20] Hautaa Storey

rautakautinen röykkiö II (ajoittamaton)

Pk: 2114 08, X: 6783 14, Y: 2483 89, Z: 92

Kiven ja maan sekainen kivröykkiö 3.5 x 3.5 m. Reunalatomus, palanutta kiveä, reunan

vieressä pohjalla palanutta savea. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 0.8 km SE, valtatie E puolella, talon N-puolella pellon laidalla.

Röykkiön ilmoitti: Kaija-Marja Storey, joka asuu viereisessä talossa Tampereentie 1276. p. 03-5451311.

Röykkiö on pellon reunassa talon pohjoispuolellajäreässä kuusikossa, missä on myös isoja maakiviä. Röykkiön päällä on iso halkaistu "kivipöytä" n. 80 x 80 cm. Kaivoin koekuopan röykkiön laitaan: nokea, hiiltä, savitiivistettä, palanutta savea, palaneita kiviä nyrkin kokoisesta pään kokoiseen. Reunakiveys. Raunio saattaa olla kiuas, mutta oudossa paikassa kivikossa. Peltoraunio se ei ole. Saattaapi siis olla hautaraunio. En havainnut Hautaan alueella muuta mainittavaa. Hautaan alueelta on tehty rautakautisia löytöjä. Tämä paikka on entistä Vanhan Hautaan maata (joita on ympäri kuntaa...). Katsoin ja kävelin tarkoin alueen pelot ja metsät.

KYLMÄKOSKI [21] Sontula "Tanssilavanmäki"

ajoittamaton kuoppia + ilmiö II (pyyntikuoppia?)

Pk: 2114 08, X: 6783 97, Y: 2488 80, Z: 95-100

Kuoppia kapealla harjulla. T. Kauranen & kumpp. on kaivanut viereisen talon paikalta jonkun ilmiön. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 5.6 km E, Sontulantien varressa (N puol.), Sotkiaan haaraantuvan tien kohdalla (kuten kartasta käy ilmi).

Paikan näytti Taisto Kauranen Sontulasta p. 03-5436944. Kuulemma myös Tuomo Halosella on tietoja paikasta. Mäellä on ollut mm. pieni tanssilava. Kuopat ovat Kaurasen mukaan olleet paikalla "maailman sivu". Osa kuopista lienee kellareita, elleivät sitten kaikki. Alueella Kaulonmäen ja Jalannin välillä on ollut laaja ja tiheä torppa-asutus. Pienen pieni mahdollisuus on, että osa kuopista saattaisi olla pyyntikuoppien jäänteitä. Paikka olisi kyllä oiva peuranyyntiin. Paikalla on uria ja muitakin kaivantoja maaperässä, kuten odottaa sopiinkin. Viereisen talon alta on Kauranen kaivanut yhdessä rovastin ja tehtaanjohtaja Halosen kanssa "haudan". Hänellä on siitä hyviä valokuvia, joiden perusteella en kyllä osaa siitä mitään sanoa. Paikalla oli hiiltä ja "hautapaasi" (kivi pystyssä). Nyt paikalla on omakotitalo.

KYLMÄKOSKI [22] Kuusjoki Mustamäki 1

rautakautinen röykkiö II

Pk: 2114 07, X: 6776 45, Y: 2482 74, Z: 103

Matalahko kiviröykkiö moreenimaalla, harjanteen laella. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 7.1 km S, Mustamäen länsinensässä, Mustamäen talon pohjospuolella.

Paikan ilmoitti (samoin kuin kohteet 23 ja 24) läheisen Rauhalan talon isäntä (Kylmäkosken aseman lähellä), jonka nimi ja puh. nro ovat hävinneet. Sain viestin kuit. museon kautta, joten eiköhän se nimi ole siellä tallessa.

Varsin siisti röykkiö! Samoin kuin ovat kohteet 23 ja 24! Röykkiö on hakkuaukealla, joka on sankan heinikon peitossa. Kivinen hiekkamoreeni (mikä kyllä näkyy kartastakin). Paras selitys näille (22-24) on rautakautinen hauta. Joku näistä raunioista kannattaisi tutkia!

Näitä voisi löytää lisääkin, kun näiden topografiaan syvällisesti paneutuisi. Tämän tarkastuksen jälkeen käppäilin pitkin Etelä-Kylmäkosken moreenirinteitä ja soiden laitoja (samalla tuli katsotuksi Ancylysrantoja ja mahd. mesol. paikkoja). Ilman analyysiä (GiS tai pseudo-GiS) ja sen mukanaan tuomaa Teoriaa on vaikea näitä löytää, koska pitää päälle osua, jotta löytää. Muutoin on kyseessä lähinnä amatöörimäinen rahanhukka. Nyt tyydyin pistokokeisiin pikaisen metsässä ajattelun jälkeen. Tai sitten pitää varata reilummin aikaa tai väkeä, mitä nyt oli

käytettävissä.

KYLMÄKOSKI [23] Kuusjoki Mustamäki 2

rautakautinen röykkiö II

Pk: 2114 07, X: 6776 34, Y: 2483 35, Z: 103

Matalahko kiviröykkiö moreenimaalla, harjanteen rintuuksessa. Kaksi "arkkua" eli suppiloa rauniossa joka on 4 x 3 m. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 7.2 km S, Mustamäen länsipuolella, peltosaran eteläpuolella 105 m.

Harvaa nuorta metsää entisellä hakkuuaukealla. Länsirinne. Kivinen maasto. Raunio osin pusikon peitossa.

KYLMÄKOSKI [24] Kuusjoki Mustamäki 3

rautakautinen röykkiö II

Pk: 2114 07, X: 6776 34, Y: 2483 35, +- 0 m

Matalahko kiviröykkiö moreenimaalla, pienen mäennykämän laella. Koko n. 3 x 3 m. Hieno raunio!. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 7.2 km S, Kylmäkosken aseman eteläpuolisessa korvessa, Mustamäen kaakkoispuolisessa metsässä olevalla moreenikumpareella.

Nuorta mäntymetsää, raunio hyvin esillä (sammalta on kyllä sen päällä). Kivinen hiekkamoreenikumpare.

KYLMÄKOSKI [25] Sotkia Mansikan maa

ajoittamaton hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6781 91, Y: 2489 04, +- 0 m

Vesirajasta outo palaneen saven mökäle. Sekund. löytöpaikka. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 6.1 km E, Jalannin etelärannalla.

Leila Mansikka (os. Sotkiantie 619, p. 03-5437227) löysi rannasta, rantakivikosta palaneen savimöhkäleen (ohessa). Se lienee peräisin jostain palaneesta rakennuksesta ja lienee myöskin veden paikalle tuoma. En havainnut alueella mitään merkillistä tai mainittavaa. Ps. viereisellä tontilla on palanut kasvihuone. Annoin löydöstä Mansikalle kuitin. Möhkäle on kyllä mielenkiintoisen näköinen ja oloinen, mutta mikä se on, siihen en ota kantaa ilman laboratoriotutkimuksia (TL, hie, karstan massatutkimus ym.)

KYLMÄKOSKI [26] Järviö Lapio

kivikautinen' hajalöytöpaikka II vasarkirveskultt.

Pk: 2114 08, X: 6785 94, Y: 2484 92, Z: 200

Tästä pellostä (??) vasarakirves. KM 6678. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 3.0 km NE Tutkin pellot ja mäet tarkoin. Mitään en havainnut! Lapion talon pohjoispuolelta on löydetty vasarakirves KM: 6678. Tutkin laajalti alueet Tarpian ja VT9:n välillä Jalannin luoteispäässä.

On huomattava että alueella tullaan tekemään uusia teitä ja liittymiä lähitulevaisuudessa!!! Tielaitokselta voisi nilistää nappulaa prospektointiin (fosforikartoitus lienee paras vaihtoehto), tai ainakin pitäisi a-login olla paikalla kun maita ruvetaan siirtelemään (ja sitten tietyöt poikki.. eli voisi olla TL:lle edullisempi prospektoituttaa alue etukäteen). Paikalla on käynyt H-P Schulz

Museovirastosta inventoimassa VT9:n tielinjaa.

KYLMÄKOSKI [27] Vuolle Kelo

kivikautinen hajalöytöpaikka II

Pk: 2114 08, X: 6781 91, Y: 2489 04, +- 100 m

Tästä pellostä kivitaltta HämM 50:174.. Paikka sijaitsee Kylmäkosken kirkosta 6.1 km E
Löytöpaikan osoitti Kelon nykyinen emäntä. Jyrkkärinteinen pelto, ei lainkaan asuinpaikaksi sovelias. Viereiset metsät romelikkoo. Lienee hukattu esine.

TOIJALA [A] Mulkue.

Historiallinen kivi, hakkauksia kivessä , luokka II, kunnostuksen jälkeen voisi olla I lk.

Pk 2114 11, x: 6783 06, y: 2495 87.

“Kuninkaankivi”, siirtolohkareessa vuosiluku 1763 ja ja joitain muita hakkauksia ja merkkejä. Vanhan ratsutien varrella. Tietä parannettaessa joitain vuosia sitten kivi vyörytettiin kumoon pusikkoon (sillä lailla!). Mainio nähtävyys, jos kivi nostettaisiin uudestaan pystyyn ja ympäristöä raivattaisiin, opastaulukin olisi oiva. Kiven näytti hra Esko Rantanen, Ilomäentie 119, Toijala (lähellä kiveä). Rantanen on opastanut vuosittain useita ihmisiä kivelle. Kiinnostusta siis on!

TOIJALA [B] Mulkue Pasi

rautakautinen röykkiökalmisto II lk

Pk 2114 11, x: 6785 31, y: 2497 10.

Ainakin kaksi kiven ja maan sekaista rauniota katajikkoisessa laajassa peltosaarekkeessa. Raunioissa on palanutta savea ja savitiivistettä, joita pengoin kivien joukosta. Eivät ole peltoraunioita, kiukaista en ole niin varma. Hienoja raunioita kauniissa ympäristössä. Kannattaisi tutkia!

Osuin paikalle kun minut vietiin (luulin meneväni jonnekin Sontulaan) katsomaan “mahdollisia hautaröykkiöitä” Tyrisevän Kyän lähelle. Nämä rauniot osoittautuivat sitten ns.

“katerpillariröykkiöiksi” eli pellonraivauksen tuloksiksi. Paikalle minut vei rva. Kerttu Stenholm, Sontula Kylmäkoski. Samalla vaivalla katselin aluetta laajemminkin..

MUITA TARKASTETTUJA ALUEITA JA VAIKUTELMIA LYHYESTI:

Minulle soitti hra Reijo Salminen Urjalasta ja sanoi löytäneensä lieden rododendronin istutuskoppaa kaivaessaan. Sanoi havainneensa muitakin lieden paikkoja maan alla. Kehui paikan olevan aivan Kylmäkosken lähellä, joten lupasin käydä siellä. Paikka olikin sitten jossain Nuutajärven takana korvessa. Kartat eivät sinne ulottuneet. Liesi ei ollut liesi vaan luonnontuote, maannos. Toinen liesi oli jäänyt ulkorakennuksen alle, joten ei siitäkään selvää saanut. Kaivelin aluetta hieman, ilman tulosta.

Kävin lähes kaikilla paikallistetuilla (yleensä Talon nimen mukaan paikannetuilla) esihistoriallisilla hajalöytöpaikoilla, ja katselin paikkoja milloin enemmän, milloin vähemmän, lähinnä käppäilin peltoja. Paikoin pellot olivat tukevasti heinällä, jolloin en paikalla edes autosta

noussut, mutta milloin oli kynnettyä tai olkipeltoa oletetulla löytöalueella joten kuten asp maastoksi ajateltavissa olevalla topografialla, vilkaisin ne läpi. En käynyt laitumilla, joilla oli lehmiä tai levitetty juuri lietelantaa. En näillä erikseen mainitsemattomilla hajalöytöpaikoilla havainnut mitään mainittavaa, minkä selostamiseen kannattaisi verovarvoja tuhlata, kun hyödyllisempääkin tekemistä olettamieni tavoitteiden saavuttamiseksi oli yllin kyllin.

Erikseen mainittakoon **roomalaisen rahan löytöpaikka Taipaleen kylässä**. Rahan löytöalue on melko hyvin (? oletus tämäkin) rajattavissa löytötietojen perusteella muutamalle hehtaarille Tarpianjokivarteen. Täällä olikin pellot suurelta osin kynnettyinä. En havainnut mitään esihistoriaan viittaavaa, vaikka katsoin pellot tarkoin läpi. Allin talon lounaispuolinen pelto (tien länsipuolella) oli sen sijaan vahvasti heinällä, joten sieltä ei mitään massahavaintoja voinut tehdä. Miljöö oli kyllä "subjektiivisesti" katsottuna "rautakautinen" ja kiehtova. Pitäsikö täälläkin tehdä systemaattinen prospektointi? Allin talon kaakkoispuolisella pellolla oli runsaasti rautakuonaa laajalla alalla. Allin talon vanhaisäntä ei tiennyt löydöstä enempää, mitä Akaan historiasta oli lukenut.

Lumijoen eteläpuolella olleen (nyt suuri kuoppa) hiekkaharjun rippeitä ja liepeitä kävin läpi mesoliittisten asuinpaikkojen toivossa. Turha vaiva, vaikka parissa kohden oli ihan oivallisen näköisiä paikkoja (paljon koekuoppia). Alueella oli vaikea havaita rantamuodostumia ja siten rantatasoja joita olisi voinut seurailta. Mainittakoon, että harjun alemmilla osilla, jo ancylustasoilla, oli hiekan päällä jopa metrin paksuinen siltti-savikerros! Alueella on (ollut) varsin suurella todennäköisyydellä varhaismesoliittisia asuinpaikkoja, mutta niiden paikantaminen osoittautui hyvin vaikeaksi, osin juuri opastavien rantamuodostumien olemattomuuden vuoksi. Vaatisi perusteellisemmän valmistelun, jotta voisi jotain löytää, ilman turhan suurta onnen osuutta.

Irtolöytöjen perusteella on Kylmäkoskella ehkä ollut vilkkaampi ja laajempi esihistoriallinen asutus, mitä nyt inventoinnin perusteella on voitu todeta. Alue on inventoijan kannalta hyvin vaikea. Lähes kaikki kivetön tai vähäkivinen maa-ala on raivattu pelloksi. Metsä-alueet ovat sitten karmeata romelikkoa, jossa on vaikea kuvitella kenenkään leiriä pitäneen. Hiekkamaat on kaivettu pois, kuten muuallakin suomessa vähäharjuisilla alueilla. Näin ollen esihistorialliset asuinpaikat ovat ehkä parhaiten löydettävissä pelloilta. Mutta havaintojen saaminen niistä on osaksi onnen kauppaa, varsinkin kun alueen vesistöhistoriaa ei tunneta ja siten ei voida selkeästi rajoittaa etsintää tietyille korkeustasoille. Maaperän laadusta ja vesistöjen ahtaudesta, sekä pitkäaikaisesta pellonmuokkaamisesta johtuen ei alueella ole juuri havaittavissa muinaisia (ancylus m:n jälkeisiä) rantamuodostumia, joiden perusteella vesistöhistoriaa voisi hahmotella. Alue on suhteellisen tiheästi asuttua (maalaismaisemaksi Etelä-Suomen mittakaavassa) ja moni esihistoriallinen paikka lienee tuhoutunut tai myllääntynyt myöhemmän asutuksen sekaan. Katselin ja paikoin koekuopitinkin peltosaarekkeita, jotka ilmeisesti ovat juuri kivisyytensä tai kallion vuoksi saarekkeiksi jätetty. Mitään en näissä paikoin havainnut. Pysin käymään kävelylenkeilläni läpi kaikki isommat maakivet kuppikiven toivossa, mutta tuloksetta. Erikseen ja vartavasten en kuppikiviä metsästännyt.

Pyyntiasuinpaikkojen menestyksellinen etsintä tämän kaltaisilla alueilla edellyttää perusteellisen valmistelun ja analyysin, mihin nyt ei ollut mahdollisuutta. Pitäisi selvittää vesistöhistoria ja esim. (alkeellisen) GIS:in avulla voisi sitten paikallistaa potentiaalisia mesoliittisia alueita. Kartta-analyysi (erityisesti maaperän laatu ja muodostumat, jotka kyllä selviävät peruskartoilta), jossa

mukana on myös lähikunnat, yhdistettynä vesistötietoihin olisi auttanut asiaa. Mutta oli näinkin runsaasti tekemistä, ja alkuun päästiin, sekä karttoja tutkittiin pitkin kenttätyötä. Valitettavasti moni asia alkoi selvitä vasta työn lopulla, kuten usein ennenkin, kun lyhyellä valmisteluajalla lähdetään maastoon. Jatkoprosjektina tai opinnäyteaiheena tämän vaikean alueen mesolitikumin (ja mikesi neolitikumin) selvittäminen em. GIS-menetelmillä olisi hyvä ja opettava. Mielenkiintoisia tuloksiakin voisi tulla.

Jalannin osalta voidaan todeta, että veden pinta on ollut joskus kivikaudella n. 87-88 m korkeudella. Jalannista on kulkenut uoma muinaiseen Kurisjärveen Sotkian koillispuolelta, jossa radan itäpuolella parin sadan metrin päässä, Kantterinmäen juurella, peltoaukean laidalla on ollut kynnyksen, josta on lähtenyt uoma (koski) Kurisjärveen. Se taas on ollut joskus kivikaudella n. 82.5 m korkeustasolla ja laskenut koillisosasta Lontilanjokeen. Toijalan alue on siis ollut tuolloin saari. Korkein ranta on alueella 150 m korkeudella, mutta supra-akvaattisia mäkiä on ollut ainoastaan pieninä saarina aivan alueen luoteisosassa. Ancylusmaksimi on alueella n. 108-114 m välillä (SE-NE). Hajalöytöjen tarkempi tutkiminen voisi antaa johtolankoja em. Jalannin rantatason ajoitukseen.

Espoossa 28.10. 1996 ja 16.11. 1996

Timo Jussila

Liite:

Luettelo edellä mainitsemattomista hajälöytöpaikoista (täysin paikantamattomat puuttuvat, mukana on vain esivalmisteluissa erikseen merkityt löydöt), joiden liepeillä kävin (sikäli kun paikannus oli jotenkin kohdallaan) , mutta joista ei saatu uutta tietoa.

hm 17:1	pelto, jokivarsi, room raha, ks. yllä,	5 km W Taipala
hm 748:42	pelto, purolaakso	2.5 km S, Kuusjoki
km 1077:53	-"	2.5 km S, Kuusjoki
km 2040:42	pellot ummessa	
km 2040:43	pelto, ei hav.,	2 km N, valtatie varsi. Myös Schulz katsonut.
km 2040:44	pellot ummessa, Tiura ?	Kurisjärvi 7 km E
km 2066:158	Jaakkola, olkipeltoa.	2 km SE Onnia
km 2176: xx	Uotila Lietelanta levitetty, ei katsottu.	1 km SW
km 3019:1	pelto, tasamaa, Riisikkala	10 km SSE
km 3249: 1-2	pelto, tuskin löytöpaikka.	5 km SSW, kyk asema
km 11381	Lumijärvi, Poutala pelto, kyntämätön,	5 km NWW Lumijoki
km16650	pelto, paikoin kävelty, ei hav.	7 km W, Mellola